

**MEASURES TO PROBATION SUPERVISION
IN THE BULGARIAN CRIMINAL JUSTICE SYSTEM¹⁵⁹**

Chief assistant professor Svetlin Antonov, PhD

University of Ruse, Law Faculty

Department of Criminal Law

E-mail: spantonov@uni-ruse.bg

Summary: the probation supervision was introduced relatively recently in the Bulgarian legal system. Its application raises various questions both in its practical implementation and in its theoretical clarification. This paper sets out some of the most important problems of probation supervision, seeking to give satisfactory answers to disputes in legal theory, to facilitate its immediate implementation, as well as to contribute to the expansion of its scope.

Keywords: crime, punishment, offenders, probation measures, probation period, prevention.

1. Въвеждане на пробационния надзор в българската наказателноправна система

Преди да бъде разглеждан проблемът по същество, следва изрично да се направи уговорката, че това наименование не отговаря изцяло на съдържанието и предназначението на тези мерки. То беше възприето в практиката, за да се отграничат те от наказанието пробация, без да претендира за научна обосновааност. Това се наложи поради обстоятелството, че предвиждайки тези мерки, Наказателния кодекс (НК) препраща към част от мерките, уредени в съдържанието на наказанието пробация. Пробационните мерки според същността си се делят на: мерки за надзор (контрол) – задължителна регистрация по настоящ адрес и ограничения в свободното придвижване; мерки за въздействие (подкрепа) – задължителни периодични срещи с пробационен служител и включване в курсове за професионална квалификация, програми за обществено въздействие; възстановителни (ресторативни) – поправителен труд и безвъзмезден труд в полза на обществото. Видно е, че от направената класификация мярката включване в курсове за професионална квалификация, програми за обществено въздействие не отговаря на възприетото наименование, защото с нейното изпълнение не може да се реализира контрол над поведението на правонарушителите, за разлика от мярката ограничения в свободното придвижване, чието основно предназначение е да се осъществява именно надзор над тях. Възстановителните мерки не могат да се прилагат като мерки за пробационен надзор – след изменението на НК от 2009г.

Първоначалното въвеждане на института на пробационния надзор в нашата наказателноправна система се отличаваше със съществени възражения от страна на специалистите в сферата на теорията на наказателното право. От позицията на времето се вижда, че в известна степен това се дължеше на непознаването му като правен институт. Неговите основни поддръжници бяха от средите на пенитенциарната и криминологична теория и практика – Петър Василев, проф. Здравко Трайков, проф. Петя Шопова и др. Реалният резултат до който се стигна, може да бъде обобщен като отказ или изключителна предпазливост от страна на прокуратурата и съда при неговото приложение.

С измененията в НК от 2009г. (ДВ, бр. 27 от 2009 г.) нормативна уредба на пробационния надзор претърпя съответни промени, които преодоляха повечето резерви на научните среди. Разпоредбите, в които механично беше използван термина пробация, се коригираха, а цялостната му регламентация изключи възможността за еднаквото третиране

¹⁵⁹ Presented report of October 28, 2016 with the original title: МЕРКИТЕ ЗА ПРОБАЦИОНЕН НАДЗОР В БЪЛГАРСКАТА НАКАЗАТЕЛНОПРАВНА СИСТЕМА

на условно осъдените и условно предсрочно освободените лица, с тези осъдени на пробация, каквато съществуваше до този момент. Всичко това доведе до възприемане на надзора и осъзнаване на неговите положителни страни, а това беше в основата и на разширяването на приложното му поле. Трябва да се признае, че и след това увеличение, неговото налагане от съда, особено в случаите на условно осъждане, е твърде несъществено.

2. Разграничение на пробационния надзор от наказанието пробация

Приликите между двата института се състоят в това, че в съдържанието им се включват пробационни мерки, които са изчерпателно уредени в чл.42а, ал.2 от НК. Логична последица от това е, че редът за тяхното изпълнение и компетентните органи отново са идентични.

Като наказателноправен институт пробационният надзор се отклонява от наказанието пробация, защото е предназначен да обслужва друго наказание – лишаване от свобода. Възможността за неговото налагане и изпълнение се изчерпва с хипотезите на условно осъждане (УО) и условно предсрочно освобождаване (УПО), тоест пробационният надзор намира приложение в случаите на наказание лишаване от свобода, чието изпълнение е отложено или предсрочно прекратено. Тази негова природа води и до някои отклонения в съдържанието и продължителността му, в сравнение с наказанието пробация.

Систематично той е уреден в чл.67, ал.3 от НК. В разпоредбата на чл.67 от НК са регламентирани възпитателните грижи по отношение на условно осъдените лица, което показва категоричното виждане на законодателя за същността на пробационния надзор. Втората хипотеза на пробационен надзор е предвидена в чл.70, ал.6 от НК, където е уредено УПО. Препращането към мерките на наказанието пробация (като съдържание и ред за изпълнение) е резултат от специфичния им характер (невинаги и неизцяло санкционен) и използваната законодателна техника – законодателят е сметнал за ненужно да ги урежда изрично, тъй като вече съществуват аналогични мерки.

В съдържанието на наказанието пробация задължително се включват поне две пробационни мерки (една за надзор и една за въздействие), като няма законова пречка да бъдат наложени от съда и всичките шест мерки. При пробационния надзор мярката е сведена до само една, а приложението на възстановителните пробационни мерки е изключено от законодателя. За разлика от пробацията, по отношение на пробационния надзор не съществува и законово задължение за съда да наложи някоя измежду четирите приложими пробационни мерки – изборът на мярка е предоставен изцяло в неговата дискреционна власт.

По отношение на срока на пробационния надзор при УО следва да се приеме, че той може да бъде от шест месеца до пет години – отново в отклонение от наказанието пробация, където максималната продължителност е три години. Максималната продължителност на пробационния надзор е пет години, защото законът предвижда такъв максимален размер на изпитателния срок. Аргументите в подкрепа на минималната продължителност са следните: такава е минималната продължителност на посочените мерки определена от НК; в разпоредбата на чл.67, ал.3 се посочва, че пробационен надзор е допустим само в случаите, когато отложеното наказание лишаване от свобода е не по-малко от шест месеца; такъв е минималният срок определен от НК в другата хипотеза на приложимост на пробационния надзор – чл.70, ал.6.

Тълкуването на чл.67, ал.3 от НК показва, че той не обвързва съда да приложи продължителността на изпитателния срок и спрямо срока на пробационната мярка. Той само определя времеви интервал, през който това е възможно – от началото на изпитателния срок до неговия край. По друг начин би звучал текста на визираната разпоредба, ако законодателят е искал да обвърже продължителността на изпитателния срок с тази на надзора – вместо да завършва със словосъчетанието „през изпитателния срок“, то най-вероятно би звучала „за изпитателния срок“ или „за периода на изпитателния срок“. Друго важно възражение срещу прякото определяне срока на пробационния надзор

от чл.67, ал.3 от НК е практическо. Моментът на влизане в сила на съдебния акт, с който е наложено УО и е определен пробационният надзор, слага началото и на срока постановен от съда като изпитателен. До реалното привеждане в изпълнение на надзора обаче изтича по-голям или по-малък период от време – процедурата по привеждане в изпълнение на съдебните актове изисква технологично време, а в отделни случаи различни трудности могат да забавят значително непосредственото стартиране на надзора.

Продължителността на пробационния надзор при УПО съвпада с продължителността на изпитателния срок, който, от своя страна, се равнява на неизтърпяната част от наказанието лишаване от свобода, но не по-малко от шест месеца – независимо, че остатъкът може да е с по-кратък срок. Тази пряка зависимост е изрично уредена в чл.70, ал.6 от НК. Оттам следва и определената минимална продължителност на надзора – шест месеца. Максималният размер на пробационния надзор при УПО може да надвишава както тригодишния максимален срок на наказанието пробация, така и петгодишния максимален срок на пробационната мярка при УО, тъй като неизтърпяната част от наказанието лишаване от свобода може да е с по-голяма продължителност.

Отделни съдебни състави приемат, че независимо от продължителността на изпитателния срок те не могат да определят срок на пробационния надзор, който да надвишава три години – какъвто е законоустановеният срок на приложимите пробационни мерки, налагани като част от наказанието пробация (чл.42а, ал.3, т.1 от НК). Това разбиране е неправилно. Разпоредбите на чл.67, ал.3 и чл.70, ал.6, в частта уреждаща приложимостта на пробационните мерки, препращат към чл.42а, ал.2, т.1-4. Те обаче не използват същия подход при регламентиране продължителността на мерките, а тя се определя от друга норма – чл.42а, ал.3, т.1, тоест нямаме изрично препращане към нормата, определяща срока на мерките. Това не е пропуск на законодателя, а целенасочен подход от негова страна. Той изрично е предвидил в чл.67, ал.3 и чл.70, ал.6, макар по различен начин, че продължителността на пробационния надзор е в рамките на изпитателния срок. По този начин се изключва възможността за прилагане по аналогия на чл.42а, ал.3, т.1, тъй като не е налице празнина в нормативната уредба. Освен това, правоприлагането по аналогия е строго ограничено в наказателното право, за да се гарантират принципите за законоустановеност на престъплението и наказанието. В разглежданата хипотеза се засягат въпроси от областта на наказанието. Те не обхващат пряко неговото съдържание и вид, но са свързани с цялостното наказателно и превъзпитателно въздействие. Всичко това подсказва, че прилагането по аналогия на чл.42а, ал.3, т.1 е много рисковано и в коментирания случай не може да бъде възприето като водещия подход. Още повече, че очевидно не сме изправени пред празнина в нормативната уредба, защото НК обвързва продължителността на надзора с изпитателния срок. Неговото определяне в отделните случаи е въпрос за индивидуализация от съда при УО, а при УПО се равнява на неизтърпяната част от наказанието, но не по-малко от шест месеца.

Когато срокът на пробационния надзор съвпада с изпитателния срок, винаги следва да се зачита времето от момента на постановяване на съдебния акт (УПО) или влизането му в сила (УО), до момента на реалното му привеждане в изпълнение. Това се налага поради еднаквата продължителност на изпитателния срок и надзора. В противен случай изпълнението на пробационната мярка ще продължи след като изпитателния срок е вече изтекъл, което е недопустимо.

Правят впечатление опитите постепенно съществуващите в нормативната уредба на пробационния надзор празнини да бъдат запълвани, а въпросите, по които липсва единодушие в теорията и практиката – да бъдат унифицирани. В тази насока със заключителните разпоредби от проекта на ЗИД на ЗИНЗС се предвижда изменение на чл.70, ал.6 от НК, което засяга срока на пробационния надзор при УПО. Проектът гласи следното: „...в рамките на изпитателния срок, но за не повече от три години, съдът може да постанови една от пробационните мерки по чл. 42а, ал. 2, т. 1 – 4...“ По този начин се цели законодателно да са изчистят възможностите за нееднакво прилагане на нормативните разпоредби в отделните случаи. Тази тенденция е благоприятна, но извършваните промени

имат фрагментарен характер. Препоръчително е нормативната уредба на пробационния надзор, ако не се изведе в самостоятелна част на съответните нормативни актове, поне да се уредят едновременно и съгласуват всички разпоредби досежно неговото приложение.

3. Изпълнение на мерките за пробационен надзор

Мерките за пробационен надзор не са наказание и поради това изпълнението им не може да се погаси по давност. Те не могат да се опростят посредством помилване и амнистия. Но ако наказанието лишаване от свобода бъде засегнато от действието на помилване или амнистия, това неизбежно ще се отрази и на пробационния надзор, който има акцесорна роля. Все в тази посока е и невъзможността мерките да се кумулират с наказанията предвидени в НК, нито могат да се заменят с тези наказания. Периодът на тяхното изпълнение не се приспада от срока на отложеното наказание или неизтърпяната част от него, не може да се зачете за изпълнение и на други наказания (напр. пробация), ако осъденият има наложени такива. Не могат да се приспадат една от друга и две самостоятелно (по различни присъди) наложени мерки за пробационен надзор.

При конкуренция между наказание пробация и мярка за пробационен надзор се изпълнява пробацията, а не мярката за пробационен надзор. Възможни са следните хипотези: не са приведени в изпълнение нито пробацията, нито пробационния надзор – привежда се в изпълнение пробацията, а надзорът ще се приведе в изпълнение след изтърпяване на наказанието, ако междуременно не е изтекъл изпитателният срок; пробацията е приведена в изпълнение – надзорът изчаква изтърпяване на наказанието и ще се приведе в изпълнение, ако не е изтекъл изпитателният срок; пробационният надзор се изпълнява – неговото изпълнение се преустановява и се привежда в изпълнение пробацията, като надзорът продължава след изтърпяване на пробацията, ако не е изтекъл изпитателният срок.

Първоначално в пенитенциарната практика се беше наложила противоположната позиция. Основните аргументите за това бяха свързани с приоритетното изпълнение на лишаването от свобода пред пробацията, а пробационният надзор е прикрепен именно към такова наказание, както и с невъзможността за спиране на изпитателния срок, чието изтичане препятства възможността за изпълнение на пробационната мярка, а така се влиза в колизия с принципа за реалното изпълнение на наказанията и другите принудителни мерки.

През 2013г. Върховна касационна прокуратура (ВКП) излезе с официално становище, в което определя примат на пробацията пред пробационния надзор. В аргументацията на това становище пробационният надзор е изведен пред скоби, което позволява самостоятелното му съпоставяне с наказанието пробация, а на тази база се стига да изводи в следните посоки: като съвкупност от мерки пробацията се отличава с по-голяма тежест от мярката за пробационен надзор; мярката за пробационен надзор няма статут на наказание, затова пробацията като самостоятелно наказание уредено в чл.37 от НК се изпълнява с предимство пред надзора, който има спомагателно значение при наказанието лишаване от свобода. Предвид задължителния характер на становището за всички прокуратури и пенитенциарни органи, неговото действие уеднакви практиката по изпълнение на мерките за пробационен надзор.

В коментираното становище ВКП посочва, че времето за изпълнение на наказанието пробация ще се приспадне от срока на мярката за пробационен надзор. Счита, че изразеното виждане е неправилно, поради следните съображения: на първо място, не би могло да се приспада изпълнението на принудителни мерки от срока на наложено наказание, извън предвидените случаи в чл.59 от НК. Още повече, че тук сме изправени пред обратната хипотеза, трябва да се приспадне изпълнение на наказание от срока на принудителна мярка – такава възможност не е позната на нашата наказателна и пенитенциарна теория и практика; на второ място, необходимостта от „приспадане“ възниква, тъй като липсва законово основание за спиране или прекъсване на изпитателния

срок – след неговото начало, той тече независимо от това дали съществуват някакви фактически или юридически затруднения, свързани с изпълнението на задълженията, които трябва да се съблюдават през времетраенето му. Същевременно е недопустимо тяхното изпълнение да обхване период от време след изтичане на изпитателния срок.

Поради това в настоящата хипотеза сме изправени не пред приспадане, а пред зачитане на изтеклия период от време. Разликата се състои в това, че приспадането обхваща ограничаване и лишаване от права, които реално са реализирани по отношение на осъденото лице, докато при зачитането такова не се е осъществило, но въпреки това съответният период от време се признава за изпълнение на наказанието или мярката. Това зачитане се извършва по силата на правна фикция, която може да е легално закрепена или да е изведена по теоретичен път.

Когато през времето на изпълнение на пробационния надзор се постанови мярка за неотклонение задържане под стража или домашен арест, неговото изпълнение се преустановява, тъй като е обективно невъзможно. Изтеклият период от време обаче отново ще бъде зачетен, ако надзорът продължи след отмяната на мярката за неотклонение, поради изложените вече аргументи.

По-горе беше посочено, че компетентните органи и редът за изпълнение на пробационните мерки, включени в съдържанието на пробационния надзор и наказанието пробация, са идентични. Предвид наличието на различия в същността на двата института, съвсем естествено съществуват и някои типични особености в правната им регламентация. В тази част на разработката ще бъдат посочени само основните от тях.

Когато са наложени като мерки за пробационен надзор, задължителната регистрация по настоящ адрес и ограниченията в свободното придвижване не могат да бъдат облекчавани по реда на чл.226, ал.1 и чл.269, ал.2 и ал.3 от ЗИНЗС. Това е следствие от различното съдържание на наказанието пробация и пробационният надзор, което изключва прилагането на посочените разпоредби.

При УПО с пробационен надзор не е уредена законово възможността за замяна на наложената мярка с друга. При УО с пробационен надзор такава възможност е изрично предвидена, като тя не зависи от вида на наложената мярка. В хипотезите на наложено наказание пробация замяната на една мярка с друга е уредена нормативно, но тя не може да обхване задължителните пробационни мерки, а се прилага единствено за факултативните.

Отклонение има и при съдебните производства, които могат да се възбудят по време на изпълнението на наказание пробация и пробационния надзор. При неизпълнение на мярка за пробационен надзор, постановена през изпитателния срок на УО, се изготвя предложение до пробационния съвет, а председателят на пробационния съвет сезира първоинстанционния съд, постановил съдебния акт (чл. 267б, ал.1 от ППЗИНЗС). При неизпълнение на мярка за пробационен надзор, постановена през изпитателния срок на УПО, е предвиден облекчен процесуален ред за сезиране на съда – началникът на областната служба "Изпълнение на наказанията" сезира окръжния съд, постановил съдебния акт (чл. 267б, ал.2). Така се въвежда една универсална подсъдност, когато е налице неизпълнение на пробационния надзор. Компетентен да разгледа въпроса за привеждане в изпълнение на отложеното наказание лишаване от свобода винаги е съдът, постановил съдебния акт, с който е наложен надзорът – без значение е неговото място в съдебната система, както и местоизпълнението на надзора. Когато се инициира замяна на пробацията с наказание лишаване от свобода или на една мярка с друга, поради неизпълнение на пробационните мерки, е въведена родова подсъдност на окръжен съд, определян по местоизпълнение на наказанието.

Преди привеждане в изпълнение на наказанието пробация, то не може да бъде заменено с лишаване от свобода, дори това да се дължи на виновно поведение от страна на осъденото лице (напр. укриване от пенитенциарните органи). За пробационния надзор това не се отнася, тъй като той е част от задълженията на осъдения през изпитателния срок, а неговото неизпълнение без уважителни причини е основание за привеждане в изпълнение на отложеното наказание лишаване от свобода. Тази съществена разлика се дължи на

обстоятелството, че изпитателният срок започва да тече без да е необходим някакъв формален акт на компетентен орган, докато за начало на изпълнение на пробацията се смята денят на явяването на осъдения пред пробационния служител, съставянето и подписването на протокол за правата и задълженията му.

4. Правни последици при неизпълнение на мерките за пробационен надзор

Пробационният надзор няма наказателен (санкционен) характер, нито последиците от нарушаването му имат такава правна същност. За неговото неизпълнение не се следват изцяло нови, допълнителни, вторични правни последици – налагане на наказание. Наказанието вече е обективен факт, а нарушаването на пробационната мярка води до промяна на способа за неговото приложение – от неизпълнението му при спазване на определени условия (едно от които е спазването на мярката), до неговото ефективно изпълнение.

Това влошава правното положение на осъдения, но не е наказание. Правото познава институти във всички свои отрасли, чието реализиране може да влоши правното положение на лицето, без да са санкции – типичен пример са принудителните и защитните мерки, както и мерките за процесуална принуда. Правната последица от неизпълнението на поставеното условие – изпълнение на пробационната мярка, не е санкция, а е друга диспозиция – ефективното изпълнение на отложеното наказание лишаване от свобода. Тази диспозиция е предварително определена, но е в статично състояние, и само осъществяването на определен юридически факт може да я приведе в динамично състояние – реализиране на отлагателното условие.

НК предвижда две основания за изтърпяване на отложеното или предсрочно прекратеното наказание лишаване от свобода: осъденото лице да извърши ново престъпление или да не изпълнява постановената му пробационна мярка – когато му е наложена такава. Така с налагането на пробационния надзор от съда, се активира и второто предвидено в закона условие за ефективното изпълнение на наказанието лишаване от свобода. При едновременното наличие на двете основания, прилага се първото от тях, тъй като извършването на друго престъпление е по-сериозното правонарушение, отличава се с по-тежки последици от неизпълнението на пробационната мярка, затова ще се приложи по-неблагоприятният режим за правонарушителя.

Остава открит въпросът – щом пробационният надзор няма наказателен характер, каква е неговата правна природа? Мерките за пробационен надзор са вид принудителни мерки, тъй като притежават всички необходими признаци, присъщи за този вид охранителни мерки. По своя характер те са превантивни, което ги причислява към групата на превантивните принудителни мерки.

Неизпълнението на наказанието пробация може да доведе до налагане на наказание лишаване от свобода. Това също води до известни прилики с пробационния надзор. Различията обаче са повече от съществени. Първо, при неизпълнение на пробацията, тя се заменя с друго наказание – лишаване от свобода, докато при надзора наказанието лишаване от свобода е вече наложено, а в резултат на нарушаване на мярката се стига до привеждането му в изпълнение – т.е. заменя се не наказанието, а само способът за неговото приложение. Второ, заменящото наказание лишаване от свобода може да се отлага по реда на чл.66 от НК. Трето, изпълнената част от наказанието пробация не подлежи на замяна, а се заменя единствено неизтърпеният остатък. Четвърто, замяната се осъществява в съотношение два дни пробация за един ден лишаване от свобода.

В своите разработки някои автори се опитват да ни убедят, че неизпълнението на пробационния надзор при УО влече след себе си последици равностилни на умишлени престъпления от общ характер и винаги има по-сериозни последици от непредпазливите, тези от частен характер и умишлените, за които не е наложено наказание лишаване от свобода. Аналогичен е изводът на автора и за втората хипотеза на пробационен надзор – при УПО. Тук последиците са приравнени на извършване на умишлено престъпление, за

което се предвижда наказание лишаване от свобода, и са по-тежки от последиците на непредпазливите и умишлените, за които не е предвидено наказание лишаване от свобода.

Но този извод е плод на разглеждането на проблема само в една посока (при това отново с известни уговорки). Неизпълнението на пробационната мярка никога няма като своя последица налагането на второ наказание, то винаги си остава само едно, за разлика от извършването на ново престъпление, което е последвано задължително от налагане на друго наказание – отделно от вече постановеното. Поради това всяко приравняване неизпълнението на пробационния надзор на извършване на ново умишлено престъпление (от общ характер при УО), както и по-голямата му тежест от останалите посочени, е неправилно. Правната последица при нарушаване на пробационната мярка се състои единствено в привеждане в изпълнение на отложеното наказание или изтърпяване на неизпълнената негова част. Докато едната група престъпления са основание – едновременно за налагане на ново наказание и привеждане в изпълнение на отложеното наказание или неизпълнената негова част; а другата – води единствено до налагане на ново наказание.

Наказанията лишаване от свобода, към които пробационната мярка е прикрепена, са наложени вече за извършено престъпление, а тяхното изтърпяване се постановява от съда, тъй като осъденият не е оправдал гласуваното му доверие и целите на наказанието не могат да бъдат постигнати по този алтернативен път. До този извод съдът трябва да стигне в нарочно състезателно производство, в което той преценява всички факти и обстоятелства, а неизпълнението на пробационната мярка е само едно от тях. По този начин, коментиранията последица не проявява автоматично своето действие, а трябва изрично да се установи необходимостта от изтърпяване на наказанието лишаване от свобода, с което да се осигури по-добра възможност за реализиране на законоустановените цели на наказанието. Когато се касае за УО, НК предоставя на съда още една алтернатива – да замени пробационната мярка с друга. Всичко това навежда към извода, че пробационният надзор е едно рационално основание за изпълнение на отложеното или частично неизтърпяно наказание. Докато в хипотезите на чл.68, ал.1 и чл.70, ал.7, пр.1 от НК съдът е длъжен да приведе в изпълнение отложеното наказание или неизпълнената част от него, без да извършва никаква преценка на обстоятелствата по случая – в тези хипотези визираната последица настъпва *ex lege*.

Трябва изрично да се посочи, че в коментиранията публикация има различни интерпретации, свързани с налагането и изпълнението на мерките за пробационен надзор, които не могат да бъдат споделени – например, че можело да тласнат осъдения към рецидивизиране, вместо да го възпрат. Неправилността на такова съждение може да бъде обоснована с редица теоретични аргументи, но по-важното е, че тя се доказва несъмнено от наличните емпирични данни. Пробационният надзор се прилага повече от десет години, като за този период, на територията на Областна служба „Изпълнение на наказанията“ – Русе, процентът на рецидив по време на изпълнение на мерките варира между 2-3%. На национално равнище такива данни не се обобщават, но процентът на рецидив няма да се различава значително. Дори да предположим, че нивото му ще бъде по-високо, то ще се побира в рамките на 5%, което отново е далеч по-ниско от общия процент на рецидив. За съжаление липсват данни относно процентът на рецидив най-вече за УО – както през времето на изпитателния срок, така и след неговия край, които да се съпоставят с данните, свързани с изпълнението на надзора. Въпреки липсата на статистика по въпроса, за специалистите, които ежедневно се занимават с тази дейност, е напълно ясно, че процентът на рецидив при УО в никакъв случай не е по-малък от 5%. Всичко това показва, че критикуваното твърдение не се подкрепя по никакъв начин от релевантните с него емпирични данни.

Като обобщение на изложеното в настоящата разработка, може да се посочи, че пробационният надзор има общопревантивни и специалнопревантивни функции и цели. Специалнопревантивната притежава двойко проявление. От една страна тя е свързана с възможността на осъденото лице да се наложи такава мярка, чието изпълнение ще сведе до минимум вероятността от извършване на ново престъпление. От друга страна, посредством

пробационния надзор се упражнява съответно на личността на правонарушителя въздействие, което цели неговото поправка и превъзпитание. Общопревантивната се изразява в налагането и изпълнението на задължения за осъденото лице през изпитателния срок и извеждането на второ основание за изпълнение на отложеното наказание – неизпълнение на пробационната мярка (без уважителни причини).

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Айдаров Й., Криминология, С., 2002;
- [2] Ван Калмтот А., Пробация и пробационни служби – европейска перспектива, Пазарджик, 2005;
- [3] Велев О., Мястото на пробацията сред наказателните санкции, С., 2016;
- [4] Гиргинов А., Наказателно право, обща част, С., 2009;
- [5] Груев Л., Санкционната система по българското наказателно право, С., 1997;
- [6] Константинов Е., Маджаров Е., Методически аспекти на пробацията, С., 2005;
- [7] Лазаров К., Принудителни административни мерки, С., 1981;
- [8] Манев Н., Наказателно-процесуално право, С., 2010;
- [9] Петков И., Пробацията – същност и проблеми, сп. Затворно дело, 1-2/2008;
- [10] Пушкарова И., Мерки за пробационен надзор в контекста на понятието за наказание, сп. Теза, 6/2013;
- [11] Стойнов А., Наказателно право, обща част, С., 1999;
- [12] Стойнов А., Наказателно право, обща част, Пробация, С., 2005;
- [13] Стойнов А., Наказателно право, обща част, Пробация – второ допълнено издание, С., 2011;
- [14] Трайков З., Наказателно-изпълнително право, С., 2007;
- [15] Филчев Н., Наказателно право – теоретични въпроси и съдебна практика, С., 2014;
- [16] Шопова П., Наказателно-изпълнително право, Русе, 2015;
- [17] Шопова П., Пробацията. Наказателно-правен и криминологичен анализ, Русе, 2006;
- [18] Шопова П., Основи на приложната криминология, Плевен, 2015.

За контакти:

Гл. ас. д-р Светлин Антонов, Русенски университет „Ангел Кънчев“, катедра „Наказателноправни науки“, ел. поща: spantonov@uni-ruse.bg